

Življenje na robu mesta

Maja Laurence Valič

Povzetek

Naročnik, arhitekt in uporabnik. Trije močni člani prostorskega oblikovanja. Za dobre rešitve so pomembni odgovornost in strokovnost prvih dveh ter velika mera zmožnosti gledanja v prihodnost in osmišljanje konteksta. Uporabnik pa je tisti, ki preizkuša ponujene rešitve. S svojim življenjem vdahne praznemu prostoru utrip. Preko njega lahko kasneje vidimo, kako se odločitve obnašajo v praksi.

V članku želimo pogledati, kako stanovalci stanovanjskih sosesk Polje v Ljubljani sprejemajo arhitekturo, ki jo je po naročilu Javnega stanovanjskega sklada Mestne občine Ljubljana (JSS MOL) zasnoval biro Bevk Perović arhitekti. Arhitekti so želeli oblikovati soseske, ki dajejo velik pomen tudi vmesnemu socialnemu prostoru.

Ključne besede

stanovanjske soseske v Polju, osebni vtis, stanovalci, arhitekti, naročnik

Skozi okno

Gledam skozi veliko okno svoje dnevne sobe. Opazujem urejen trg, na katerem se tako kot vsako leto poleti igrajo otroci. Preko njih se, kot na italijanskih trgih, pogovarjajo ženske in izmenjujejo dnevne novice. Z vseh koncev se mešajo zvoki življenja, eni so blizu, drugi bolj oddaljeni, skupaj gradijo spreminjajoč organizem, v katerem ni nikoli dolgčas.

Trg je večinoma živ in se umiri šele v poznih nočnih urah, ko noč osvetljujejo visoke ulične svetilke. Takrat so hiše v naši soseski najlepše. Elegantno stojijo v poltemi in čakajo na nov dan.

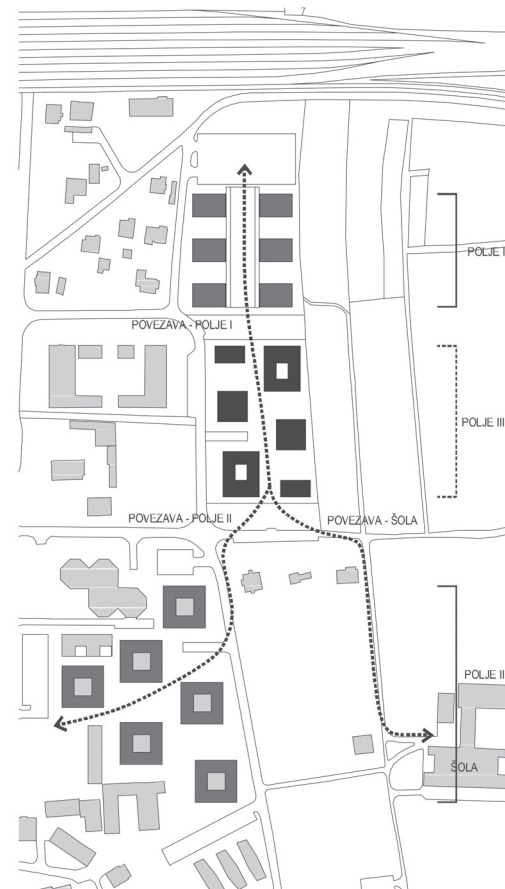
Sprašujem se, ali lahko preišljena arhitektura spremeni tok nekega življenja, ga nadgradi, spodbudi rast kulture in vrednot?

Ko dokonča objekt, arhitekt sklene aktivno fazo, ki vpliva na življenje neke zazidave. Hiše so zgrajene in novi lastniki dobijo v uporabo ideje in misli, ki so nekoč drsele po papirju in arhitektovi glavi.

Življenje v enem od objektov, zgrajenih v soseskah Polje, mi dovoljuje vpogled v vsakdan stanovalcev. Kako so zadovoljni z življenjem v soseskah? Kakšen odnos imajo do zgrajenega? Kako se lahko poistovetijo z rešitvami, ki so jim bile dane v uporabo?

Hkrati me zanima odnos avtorjev do projekta in proces, povezan z nastajanjem. Katere so glavne teme, ki so narekemale nastanek posamezne soseske? Kaj je vplivalo na njihovo zasnovano in podobo? Katere izkušnje lahko izpostavijo?

Lastnemu opazovanju življenja v soseskah želim dodati tudi odzive stanovalcev. Zasnujem spletni vprašalnik, ki skuša zajeti občutke posameznikov glede vizualne podobe, uporabnosti in kakovosti življenja v posamezni soseski. Hkrati dobim v pogovoru z arhitektoma boljši vpogled v samo projektiranje.

Investitor: Javni stanovanjski sklad Mestne občine Ljubljana

Stanovanjska soseska Polje 1

Leto projekta: 2001–03

Leto gradnje: 2003–05

Arhitektura: Bevk Perović arhitekti

Matija Bevk, Vasa J. Perović, Mitja Zorc, Davorin Počivašek

Konstrukcija: Elea ic d. o. o.

Strojne instalacije: Celarc d. o. o.

Elektroinstalacije: Eldata d. o. o.

Grabena fizika: Polytechnic d. o. o.

Stanovanjska soseska Polje 2

Leto projekta: 2006–10

Leto gradnje: 2010–11

Arhitektura: Bevk Perović arhitekti

Matija Bevk, Vasa J. Perović, Davorin Počivašek,

Christophe Riss, Blaž Hartman, Jozef Kalcik, Jure Kozin

Konstrukcija: HP d. o. o.

Strojne instalacije: ISP d. o. o.

Elektroinstalacije: Eldata d. o. o.

Grabena fizika: Polytechnic d. o. o.

Stanovanjska soseska Polje 3

Leto projekta: 2012–14

Leto gradnje: 2014–15

Arhitektura: Bevk Perović arhitekti

Matija Bevk, Vasa J. Perović, Davorin Počivašek,

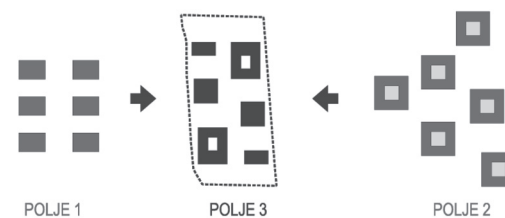
Irene Salord, Ida Sedušak, Christophe Riss

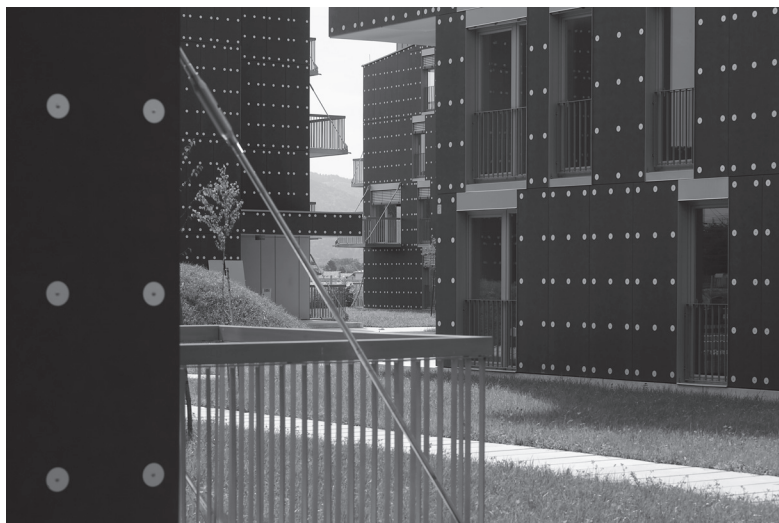
Konstrukcija: Gravititas d. o. o.

Strojne instalacije: ISP d. o. o.

Elektroinstalacije: Profi K2 d. o. o.

Grabena fizika: Polytechnic d. o. o.

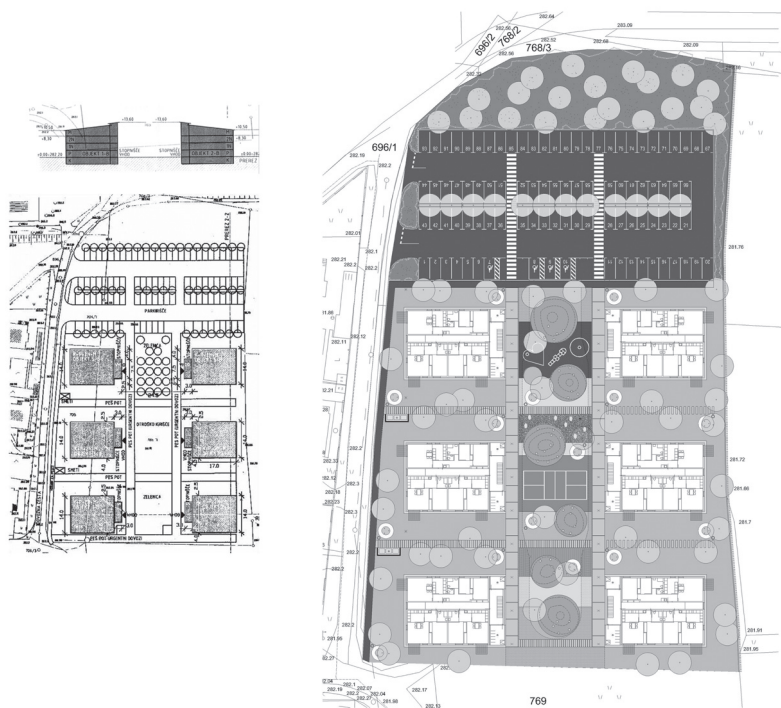

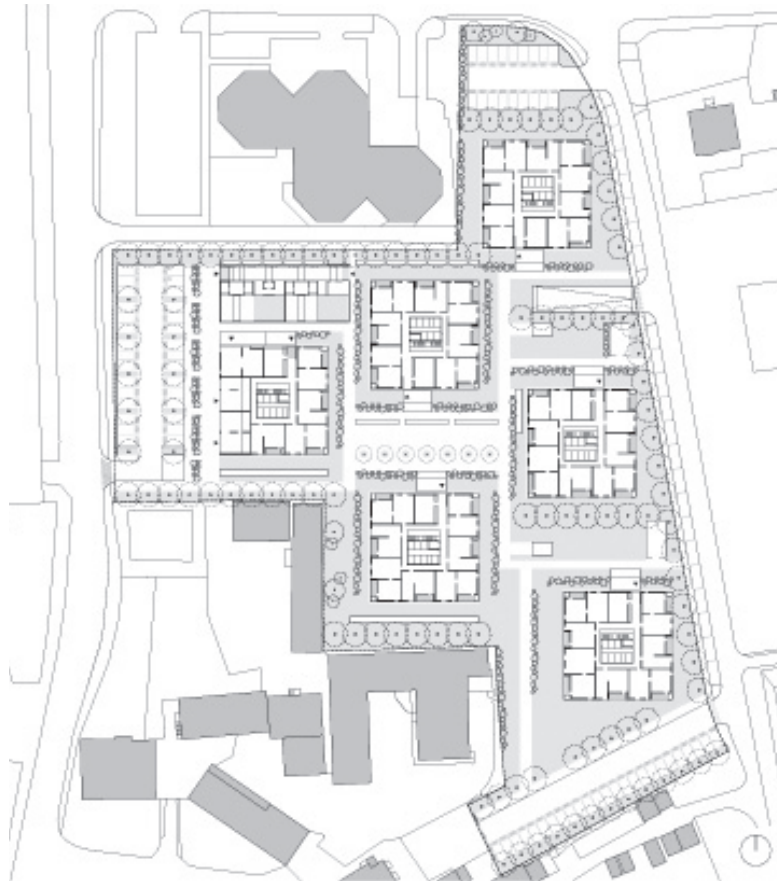
Polje I

Polje II

Polje I

Polje II

Vzhodno od središča mesta

Na vzhodnem robu Ljubljane je bila pravkar odprta že tretja soseska s stanovanji, ki jih JSS MOL oddaja v neprofitni najem. Struktura stanovanj je predpisana z arhitekturnimi natečaji in se glede na potrebe prosilcev vsakič spreminja in podreja povpraševanju ter družbenim in finančnim spremembam. Cilj naročnika je »prilagajanje uporabnikom skozi izkušnjo«. ¹ Stanovanjska zazidava v Polju raste na zemljiščih, ki jih je JSS MOL pridobil od MO Ljubljana. Oddelek za urejanje prostora je zanje določil pogoj: večstanovanjska zidava. Edinstvenost projekta predstavlja pozidava sosesk neposredno ena ob drugi. Obsežna, v večini stanovanjska zazidava je nekdanje degradirano območje ob železniški progi prelevila v urejeno poseljeno strukturo. Biro Bevk Perovič arhitekti je z udeležbo na razpisanih arhitekturnih natečajih 2002–12 dobil možnost realizirati tri stanovanjske soseske za istega naročnika. Med naročnikom, projektanti in uporabniki so se tako spletle vezi, ki so narekemale razvoj idej, arhitekturnih rešitev in realizacij.

Polje 1 (2001–05) je soseska, postavljena ob železniški progi Ljubljana–Zidani Most. Tvori jo 6 blokov s skupno 78 stanovanji. Urbanizem poznih 1980-ih je natančno določal pozicijo in velikost objektov v soseski. Arhitekturna rešitev jih umešča na ozelenjeno podlago, preko katere, kot hrbtnica, leži vzdolžni trg z razgibanim terenom in v pasove razporejenimi dejavnostmi za stanovalce. Na vsaki strani so v vrsto postavljeni trije enaki objekti. Prepoznavni so po rjasto rdeči fasadi, s srebrnimi pikami, na jeklenice obešenimi konzolnimi balkoni in po razgibani peti fasadi, strehi, ki razbija monotonost volumnov.

Polje 2 (2006–11) je soseska, postavljena južneje, na zahtevnejšo lokacijo, ki se vpenja med različno velike in programske raznolike sosednje stavbe. Tvori jo 6 objektov s 183 stanovanji. En objekt ima v pritličju storitveni program. K ureditvi pripada tudi manjša enota vrtca. Ti objekti vizualno povzemajo idejo tople rjave fasade, tokrat v temnejšem tonu, ki je v pasovih ujet med horizontale iz vidnega betona. Soseska deluje bolj strukturirano in se dobro pripenja na robne pogoje lokacije. Hiše so urejeno razmetane po zelenem tepihu in med sabo povezane s potmi in trgi. Barvni odtenki v tlakih dodajajo zunanji ureditvi teksturo, s katero podlaga pridobi, večinoma spregledan, pomen.

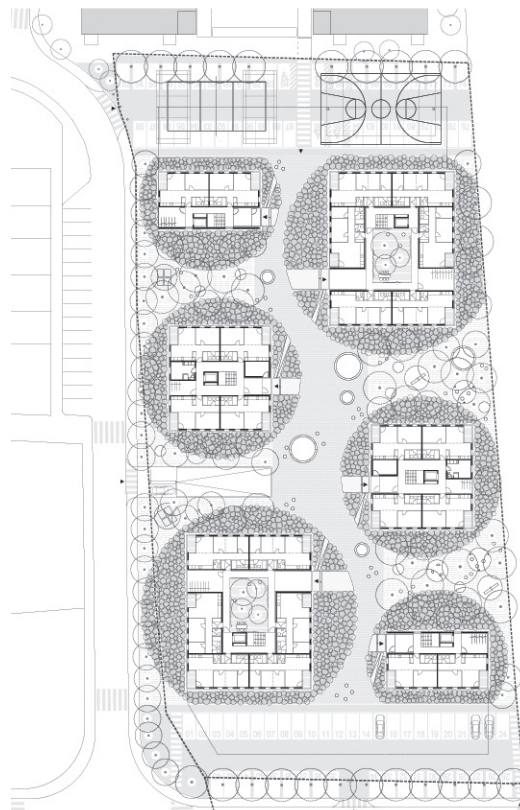
Polje III

Polje 3 (2012–15) ima 96 stanovanj in 52 bivalnih enot ter logično zapolnjuje prazni prostor, ki je nastal med prej zgrajenima soseskama. V njej se prepletajo lastnosti prvih dveh. To je vidno v mešanju različno velikih volumnov, povzemanju oblikovanja streh oz. pete fasade iz Polja 1 in barvnemu navezovanju, tokrat je fasada še temnejša, skoraj črna. Zunanja ureditev v največji meri ohranja postavitev objektov v zeleno okolje. Tlakovanje je zreducirano na tkanje betonskih robnikov v travnato podlago. Ideja hrbtenice, ki nosi sosesko, se tokrat zlije skozi prostor v organsko formo, nanjo se z vsake strani priključijo po trije objekti. Med njimi so zalivi s programom za preživljanje prostega časa zunaj. Posebnost so notranji atriji, ki stanovalcem ponujajo poljaven zunanji prostor. Hiše so subtilno prekrte s polprosojnim tekstilom iz kovinskih barvanih profilov, preluknjanim le, kjer so vhodi, okna ali balkonske odprtine.

Soseske v Polju s svojo zasnovo in izvedbo zvišujejo nivo gradnje socialnih stanovanjskih zgradb v Sloveniji. Uporabljeni so kvalitetni, a preprosti materiali. Vgrajeni so po strogo načrtovanih detajlih. Kot del celote so oblikovani skupni prostori in zunanje ureditve. Trajnostni vidik v gradnji nakazuje, da bodo hiše živele dolgo. Vse to so bila izhodišča naročnika. Njegovo mnenje je, da »urejen prostor oblikuje vse nas«, saj s takimi posegi »nenazadnje gradiš mesto«. ⁽¹⁾ Trije karakterji z očitnimi sorodstvenimi vezmi, drugačni, a med seboj povezani, tako kot njihovi prebivalci.

Z mojimi očmi od znotraj

Premišljevanje o lastnem ugodju v okolju, v katerem živim in delam, mojim arhitekturnim pogledom privablja le pozitivne občutke. Prostori v stanovanju so svetli, odprti in v njih ni nelogičnih in neuporabnih površin. Zasnova se odlično ujema z mojim življenjskim stilom in predstavami o kakovostnem bivanjskem okolju. Postavitev objektov v soseski Polje 2, kljub neposredni bližini posameznih hiš, omogoča stanovanjem, da dihajo in ne dajejo občutka utesnenosti. Med opazovanjem soseske je zapaziti, da se vsi ne poistovetijo s prostorom v tolikšni meri. Logično. Stanovanja se podeljujejo v najem brez možnosti izbire in predstave o idealnem bivanjskem prostoru so pri marsikomu že v zagonu zabrisane. Kljub vsemu se

Polje III

zdi, da si več ali manj uspešno, znotraj skupnosti in skozi čas vsak najde svojo obliko in podobo. Z njima lahko zadovoljno shaja. Tisti, ki si želijo intimne, zastrejo velika okna in balkonske ograje. V velike prostore se nameščajo pregrade in dodatne stene. Željo po stiku z naravo potešijo cvetlična korita. Zunanja podoba dovoljuje malo možnosti za ponastavitev stanovanjskih enot po lastnih željah. Večinoma so stanovalci udeleženi željo po večji zaprtosti z namestitvijo zunanjih senčil in zastiranjem balkonskih ograj. V začetku kar s prvim primerno velikim tekstilom, danes pa je opaziti večje poenotenje, s tekstilom, ki posnema barvo fasadnih panelov. Na ta način so objekti uspeli ohraniti urejeno podobo. Morda je tukaj še najbolj vidno, da lahko dobra rešitev spodbudi posnemanje.

Struktura stanovalcev je izjemno raznolika tako glede starosti in narodnosti kot oblike družin. Različnost se kaže na vsakem koraku, pa vendar med stanovalci ni večje nestrpnosti ali kakšnih drugih oblik neodobranja. Morda je bilo več nesoglasij v prvem letu po naselitvi, danes pa drug z drugim shajamo spoštljivo in vljudno.

Oči soseske

V spletni anketi sem preverjala vzdušje v soseskah Polje 1 in 2. Za sosesko Polje 3, ki je bila pravkar vseljena, je težko pričakovati, da bi stanovalci lahko, razen zunanega vtisa, ocenili še kaj več, zato jih nisem anketirala.

Stanovalci občutijo podobo objektov večinoma kot moderno, veliko jih meni, da je neobičajna. Skupni notranji prostori po objektih se zdijo veliki večini neobičajni. Pogrešajo predvsem urejene in večje prostore za shranjevanje koles (Polje 2) in ureditev shramb ter vhodov, zlasti za invalidne osebe (Polje 1). Zunanje ureditve so bile največkrat ocenjene kot

povprečne. V vprašanju, kjer sem jim ponudila dodatne, bolj opisne komentarje, je večina poudarila pomanjkanje večjega otroškega igrišča, dreves in klopi. Zunanjemu prostoru večina pripisuje velik pomen za kakovost bivanja.

Stanovanja v soseski Polje 1 so po mnenju stanovalcev glede kakovosti precej raznolika. Nekaj stanovanj ima težave s prilagajanjem tlorisa potrebam družine. Podobno opazim tudi pri stanovalcih v Polju 2. Čeprav večina meni, da je razporeditev prostorov v stanovanjih ustrezna ali celo zelo ustrezna. Od vseh litve večina anketirancev v svojih stanovanjih ni spremenila skoraj nič.

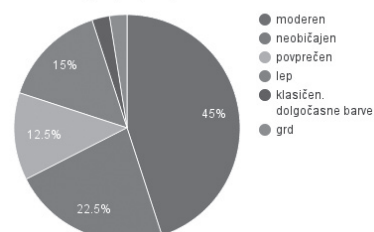
Splošno kakovost življenja v soseskah Polje 1 in 2 večina ocenjuje kot povprečno, na drugem mestu kot dobro, le nekaj posameznikov kot slabo (večinoma Polje 1). Veliko stanovalcev je mnenja, da se jim je kakovost življenja z bivanjem v soseskah spremenila malo ali zelo na bolje.

Splošni vtis ob analiziranju odgovorov je, da stanovanja in zunanje ureditve sprejemajo za svoje. V njih se počutijo dobro. Kakovost življenja znotraj skupnosti dosega pričakovanja posameznikov in njihovih družin.

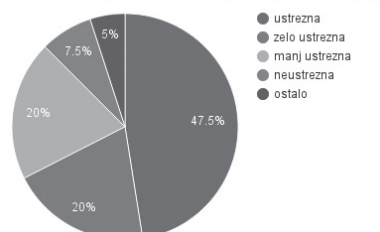
Skozi arhitekturna očala

Pogovor z arhitektoma Matjivo Bevkom in Vasom J. Perovičem se je dotaknil glavnih tem, ki so narekvale nastanek treh sosesk. Poudarila sta izkušnjo sodelovanja z naročnikom, ki je od začetka do konca pravilno razumel svojo vlogo pri oblikovanju nekega dela mesta. V procesu nastajanja je sodeloval kot aktivni član, ki ima svoje zahteve in merila, pripravljen pa je poslušati in razumeti arhitekturne predloge in argumente. Tako so lahko nastale stanovanjske soseske, ki združujejo oblikovanje stanovanjskih enot in njihovih sestavnih delov, kot to na-

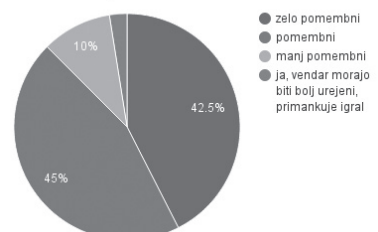
Kakšen se vam je zdel izgled soseske, ko ste se vselili vanjo? (objekti)

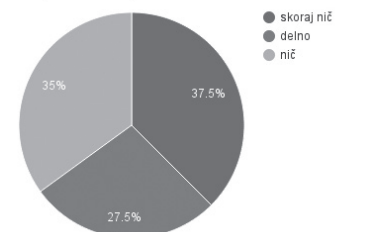
Kakšna se vam je zdela razporeditev prostorov v stanovanju? (dnevni prostor, sobe, kopalnica,....)

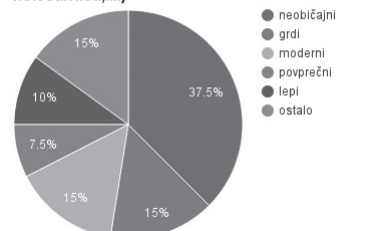
Se vam zdijo skupni zunanji prostori pomemben del stanovanjske soseske?

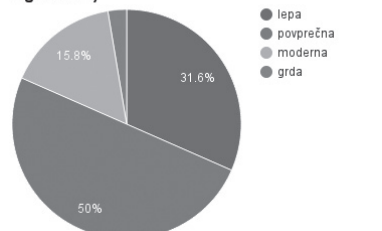
Ste v času, ko živite tukaj kakorkoli spremenili svoje stanovanje?

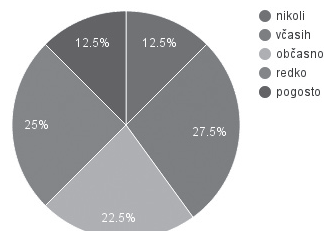
Kakšni so se vam zdeli skupni prostori v objektu? (vhod, hodniki s stopniščem, shrambe, kolesarnica,....)

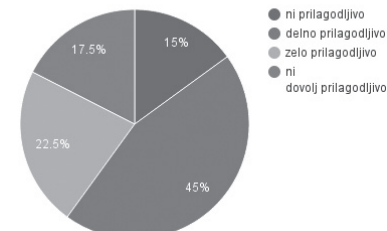
Kakšna se vam je zdela zunanja ureditev? (zazelenitev, klopi, tlakovanje, smetarniki, dostopi v garažo,....)

Ali uporabljate skupne zunanje prostore?

Se vam zdi, da je vaše stanovanje dovolj prilagodljivo za potrebe vaše družine?

rekujejo družbene potrebe in pravilniki, z nedeljivo celoto oblikovanja pripadajočega zunanjega socialnega prostora. Snovanje vsake od treh sosesk je pomenilo nadaljevanje izkušenj ter učenje skozi proces in spoznavanje uporabnika. Gradnja socialnih sosesk ali podobnih zazidav arhitekta vsakokrat znova pomeni raziskovanje predvsem vmesnega, povezovalnega socialnega prostora. Z njim lahko stanovalci omejenost, ki bi jo lahko narekovala velikost bivalne površine ali pa zgolj organizacija posamezne družinske skupnosti, (nevede) razširijo, odprejo lastne komunikacijske sposobnosti in povezave. Togost pravilnikov o stanovanjski gradnji arhitektom (zaenkrat še ne) dopušča veliko prostora za načrtovanje bolj sodobnih bivanjskih oblik. Rdeča nit sosesk v Polju je zato v veliki meri oblikovanje prostora vmes. Menita tudi, da lahko podobne zazidave sprožijo val sprememb, ki posamezne, morda pozabljene dele mesta zbujajo, jim vdahnejo novo, bolj aktivno življenje. Zavedata se, da s svojimi rešitvami ne moreta zadovoljiti vseh želja in predstav posameznika o dobrem življenjskem okolju, pa vendar upata, da bodo vplivi podanih arhitekturnih rešitev pripomogli k socialno in družbeno bolj kakovostnem življenju stanovalcev.

Roleta so spuščene

Preden sem se lotila pisanja o soseskah v Polju, sem prebrala nekaj raziskav o vplivu okolja na ljudi in njihovo življenje.⁽²⁾ Konkretno rezultate večina težka prikaže, saj so kompleksnost tematike in odločujoči akterji težko izmerljivi. Videti je, da o okolje kot tako, s svojimi fizičnimi in naravnimi elementi, ne more zares spremeniti posameznikove osebnosti, obstajajo pa močni pokazatelji, da soočenje z različnimi fizičnimi spremenljivkami v okolju lahko vpliva na počutje, delo in odnos do življenja.

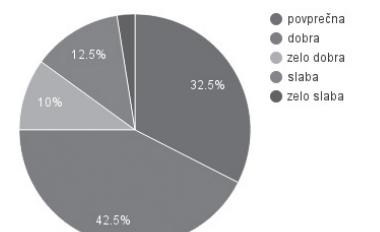
Težnja po boljši kakovosti bivanja, po izpolnjujočem in navdihujočem okolju zagotovo obstaja. Prostor, v katerem bivamo, delamo, se učimo, zabavamo in še kaj, zelo vpliva na to, kdo smo in kako smo. Vsak od nas nosi v sebi spomin na hišo, gozd, silhueto ali igrišče, ki jo/ga je nekje videl in zaznal, morda ko je bil še mlad. Zakaj je prav ta spomin ohranjen, ostali pa so odšli? Najbrž zato, da nam vedno znova, ko ga potrebujemo, priskoči na pomoč in vpliva na nek drug življenjski dogodek.

Kako bodo stanovanjske soseske Polje vplivale na svoje stanovalce? Ne vem. Na podlagi lastnih izkušenj lahko rečem, da vzorci iz mladosti lahko oblikujejo predstavo o prostoru, ki daje občutek ugodja, domačnosti. Jaz recimo iščem zračne in svetle bivanjske prostore, ki me obkrožajo od rojstva. Na podlagi tega lahko pričakujemo, da bo lahko vsaj del današnjih stanovalcev sosesk Polje to izkušnjo v prihodnosti vgradil v odločitve o izbiri družbeno strukturno pestrega, povezovalnega bivanjskega prostora. Takega, ki kot del celote in povezave upošteva tudi prostor vmes. Morda pa bodo ugotovili le, da jim tako življenje ne ustreza. In si našli kaj povsem drugačnega. Tudi ta izkušnja šteje.

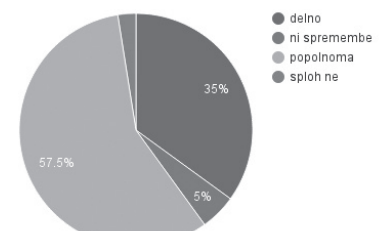
Opombi

- 1 Pogovor o gradnji stanovanjskih sosesk v Polju s predstavnico JSS MOL, Tonko Grgič, Ljubljana, 11. 9. 2015.
- 2 http://www.di.net/articles/the_social_responsibility_architects [junij 2011], <https://www.psychologytoday.com/blog/mind-wandering/201508/does-where-you-live-make-you-you-are> [avgust 2015].

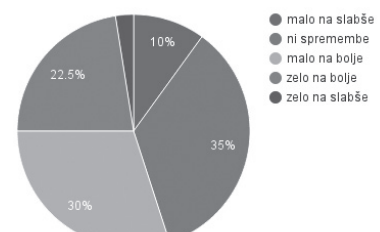
Kakšna se vam zdi splošna kvaliteta življenja v soseski?

Ste se sčasoma navadili na izgled vaše soseske?

Imate občutek, da se je kvaliteta vašega življenja spremenila, odkar živite tukaj?

Ste med bivanjem v soseski pridobili nova poznanstva in prijateljske vezi?

